

## TISKOVÁ ZPRÁVA

Brno 8. září 2021

Akademie věd ČR  
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1  
www.avcr.cz

## PTÁKŮM I ZAJÍCŮM SE LÉPE DAŘÍ V MENŠÍCH POLÍCH. ČESKÁ TO NEJSOU

**Vyšší druhová rozmanitost ptáků a jejich početnost souvisí s velikostí půdních bloků. Ukazuje to výzkum vědců v příhraničních oblastech Česka a Rakouska. Odborníci zjistili, že v Rakousku je bohatší zastoupení ptáků. Ve studii také navrhuji ochranná opatření, která by pomohla biodiverzitě i proti erozi.**

Vědci porovnávali velikost polních celků a jejich strukturu s početností a druhovou skladbou polních ptáků. Pomocí dvou nezávislých souborů dat zjistili 1,5krát vyšší početnost a druhovou bohatost ptáků v zemědělské krajině v Rakousku ve srovnání s Českou republikou.

*„Většina druhů polních ptáků byla v Rakousku výrazně početnější, přičemž největší rozdíly byly nalezeny například u skřivana polního, strnada obecného, špačka obecného, tedy u ikonických druhů zemědělské krajiny s dlouhodobým poklesem početnosti v celé Evropě,“* říká Martin Šálek z Ústavu biologie obratlovců AV ČR a České společnosti ornitologické.

### Ztráta pestré krajiny

Homogenizace, tedy ztráta různorodosti krajiny, je považována za zásadní proces, který ovlivňuje biologickou rozmanitost zemědělské krajiny. Nicméně není to proces jediný. Následná modernizace a chemizace zemědělství problém s úbytkem biodiverzity ještě prohlubuje. Oddělit účinky homogenizace od ostatních vlivů prostředí, jako je různé zastoupení krajinných prvků (například remízky či křovinaté koridory) či celková rozloha polí v krajině, je však obtížné a testuje se jen zřídka.

*„Tato studie si dala za cíl porovnat ptačí společenstva zemědělské půdy ve dvou přeshraničních regionech, které mají podobný podíl orné půdy a krajinných prvků, ale výrazně se liší ve velikosti polních celků,“* vysvětluje Martin Šálek.

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**  
Divize vnějších vztahů AV ČR  
press@avcr.cz  
+420 739 535 007

**Alena Fornůsková**  
Ústav biologie obratlovců AV ČR  
fornuskova@ivb.cz  
+420 605 464 704

V sousedním Rakousku dodnes fungují soukromé farmy a hospodaří se na menších polích. Naopak Česko je absolutním evropským rekordmanem ve velikosti polních celků, 57 % orné půdy je v blocích o velikosti nad 20 hektarů. Z tohoto důvodu je česko-rakouské příhraničí i nyní, více než 30 let po pádu železné opony, ideálním prostorem pro zkoumání vlivu homogenizace krajiny na její biodiverzitu.

*„Z našich výsledků je zřejmé, že negativní vliv kolektivizace české krajiny má vliv nejenom na ptáky, ale na celkovou biodiverzitu zemědělské krajiny,“ říká Martin Šálek. „Vliv velkých polních celků i na další druhy v zemědělské krajině demonstruje také naše předchozí studie, která prokázala, že populační hustota zajíce polního byla 3,8–9,6x vyšší v Rakousku než v různých regionech České republiky.“*

### **Velké lány českého rekordmana**

Po nástupu komunismu v Československu v roce 1948 došlo k zásadní proměně zemědělské krajiny. Z drobných polí do velikosti 0,25 ha vznikaly obrovské lány o rozloze až několik desítek hektarů, které měly usnadnit obdělávání a management půdy. Scelování polních celků vedlo k zániku mezí, polních cest, alejí, křovinatých a lesnatých koridorů a z původně pestré a mozaikovitě krajiny se tak stala homogenní krajina. Česká pole jsou teď největšími polními celky v Evropě.

### **Za pestrost i proti erozi**

Výsledky studie mají důležitý aplikovaný potenciál. *„Rozdělením velkých lánů do menších polí, například polními mezemi, biopásy či křovinatými koridory, můžeme výrazně přispět k podpoře biologické rozmanitosti, ale i různých ekosystémových služeb či zadržování vody v krajině,“* říká Martin Šálek. *„Jednou z možností může být větší a dlouhodobější finanční podpora zemědělské produkce pro zemědělské subjekty hospodařící na drobných polích s vyšším zastoupením krajinných prvků,“* vyjmenovává vědec možná řešení. Tato opatření nejen biodiverzitě zemědělské krajiny pomůžou, ale mohou přispět i ke snížení eroze půdy. Na výzkumu, který vedli badatelé Ústavu biologie obratlovců AV ČR, spolupracovali vědci z pěti institucí. Studii zveřejnil časopis *Agriculture, Ecosystems and Environment*.

### **Podpora intenzivního zemědělství navzdory snahám o změnu**

Snaha odborníků o změnu v rámci Společné zemědělské politiky v Evropské unii již přinesla drobná zlepšení i pro Českou republiku, např. omezení produkce jedné plodiny na souvislé ploše maximálně na 30 ha a povinný podíl minimálních 4 % neproduktivních ploch.

*„Bohužel, současný návrh Společné zemědělské politiky Evropské unie na příštích sedm let bude nadále podporovat přístup intenzivního zemědělství, který dále povede k masivnímu úbytku biologické rozmanitosti,“* podotýká Martin Šálek. *„Sice omezení produkce jedné plodiny na souvislé ploše maximálně na 30 ha povede k rozčlenění lánů, což je posun k lepšímu, ale takto velká pole stále moc potenciálu pro biologickou rozmanitost nenabízejí. Stejně tak povinný podíl minimálních 4 % neproduktivních ploch je žalostně málo pro podporu biodiverzity.“* Snahou odborníků z České společnosti ornitologické je nyní návrh motivačního ekoschématu, například s bonifikací za snížení výměry polí, navýšením počtu pěstovaných plodin a s omezením používání chemie. *„Nicméně polní ptáci i naše budoucí generace si zaslouží mnohem ambicióznější plán a rychlou nápravu intenzivního obhospodařování zemědělské krajiny, která stále trpí důsledkem kolektivizace,“* uzavírá Martin Šálek.

---

*Téma biodiverzity je velmi důležité. Je součástí Strategie AV21, která jeho výzkum a popularizaci hradí v rámci programu Záchrana a obnova krajiny; konkrétně jde o téma [Biodiverzita kulturní krajiny](#), jež vedou Martin Šálek a Alena Fornůsková z Ústavu biologie obratlovců AV ČR ve spolupráci s Karlem Tejovským z Biologického centra AV ČR.*

---

Více informací:

**Martin Šálek**

Ústav biologie obratlovců

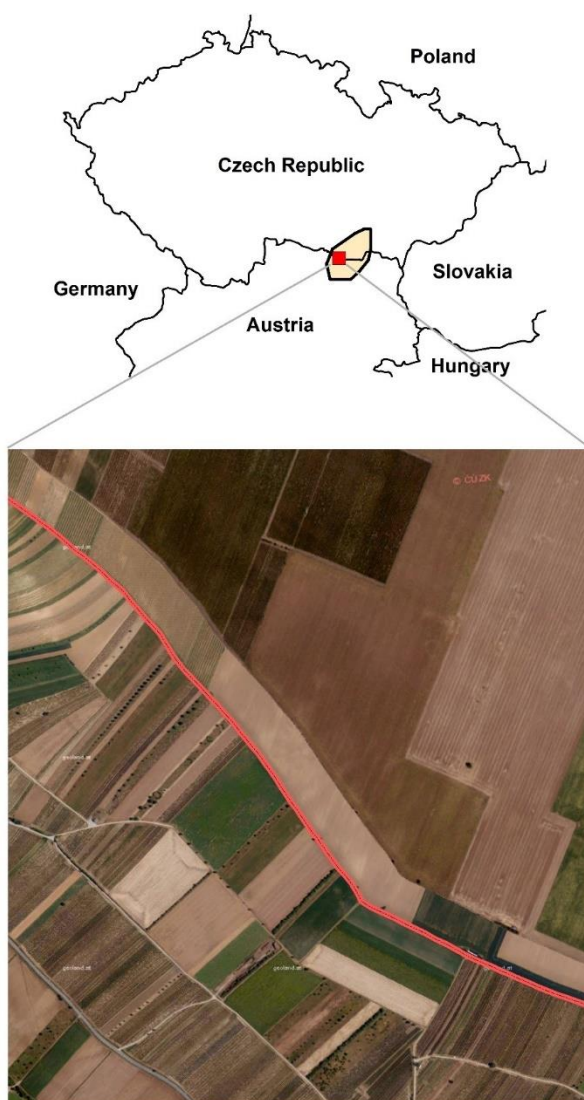
Česká společnost ornitologická

[martin.sali@post.cz](mailto:martin.sali@post.cz)

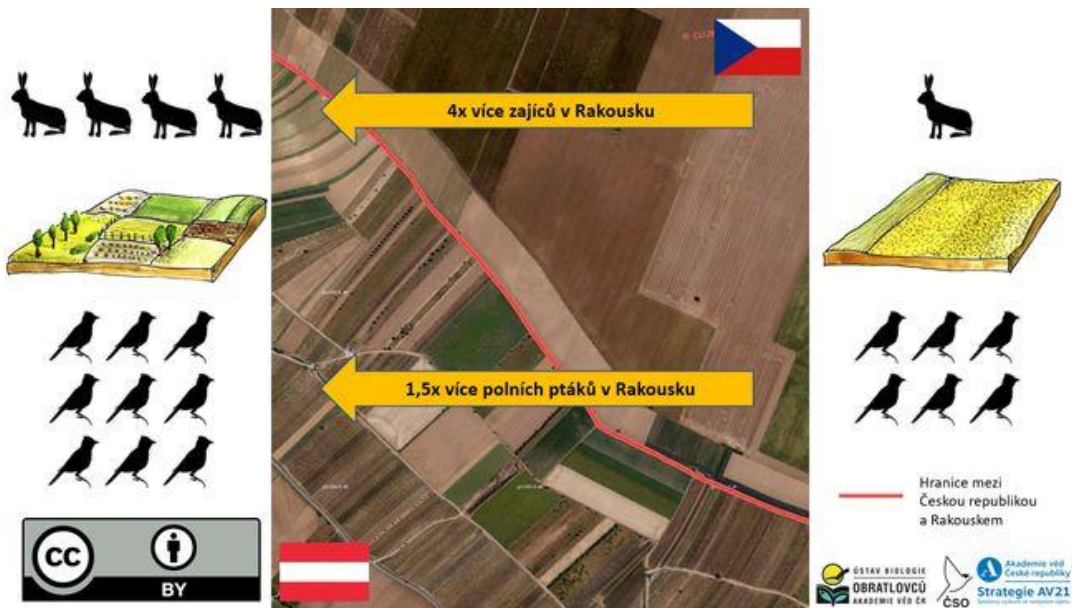
775 954 318

Odkaz na studii:

[https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167880921003327?fbclid=IwAR1yhqiLO6NijCTeCpHsjAPI-Heg9KcoRzn2r6n7\\_bZgtB-eiXsJ8Rahy2w](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167880921003327?fbclid=IwAR1yhqiLO6NijCTeCpHsjAPI-Heg9KcoRzn2r6n7_bZgtB-eiXsJ8Rahy2w)



*Umístění studované oblasti a názorná ukázka struktury zemědělské krajiny v Rakousku (vlevo) a v České republice (vpravo). Státní hranice je vyznačena červenou čarou.*



Znázornění důsledků homogenizace zemědělské krajiny v České republice  
 Ilustrace: Šimon Bryja, ztvárnění Alena Fornůsková, Martin Šálek



Skřivan polní jako vlajkový druh polí a zemědělské krajiny  
 Zdroj: Wikimedia commons